

СУЧАСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОЇ ОЦІНКИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

MODERN CHARACTERISTICS OF THE FORMATION OF MANAGERIAL FINANCIAL ASSESSMENT MECHANISM

У науковій статті автором досліджено сучасні характеристики формування механізму фінансової оцінки управлінської діяльності. Охарактеризовано основні етапи та представлено механізм проведення фінансової оцінки управлінської діяльності; оглянуто розповсюджені моделі, що використовують у фінансовому аналізі; згруповано систему показників; розглянуто аналіз операційної діяльності; досліджено стандарт управлінського обліку "Вимірювання ефективності підприємства" (SMA 4D), що був розроблений у США; наведено низку факторів, які необхідно враховувати, проводячи фінансове оцінювання; розглянуто методичні підходи до здійснення фінансової оцінки управлінської діяльності. На засаді проведеного дослідження зроблено висновки.

Ключові слова: фінансова оцінка, аналіз, показники, механізм, управлінська діяльність.

Актуальність теми. Дослідження управлінської діяльності на регіональному, національному рівнях у розвитку підприємницької діяльності є одним із головних питань сучасного розвитку економічної науки. Головною метою такого дослідження є прийняття управлінських рішень, які спрямовані на корегування й покращення стану та розвитку суспільних процесів у діяльності людини.

Сектор підприємництва в Україні наразі знаходиться у несприятливих для розвитку умовах, серед яких: нестабільність, постійні зміни у податковому законодавстві, інфляція протягом кількох років, ускладнене кредитування бізнесу (особливо малого та середнього), посилення рівня конкуренції, відсутність підтримки від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, зниження рівня зацікавленості інвестора тощо. Ці та інші негативні фактори, задля виключення ймовірних фінансових втрат, збитків та банкрутства, вимагають постійного контролю та оцінювання фінансового стану підприємства. Цьому питанню на сьогоднішній день повинно приділятися максимум уваги шляхом впровадження новітніх методик та вдосконалення механізму фінансової оцінки управлінської діяльності. Головною умовою для розробки цього механізму повинна бути система ключових характеристик: універсальність, дієвість, спрямованість на якісний результат та підсумкове генерування ефективних управлінських рішень.

Метою статті є дослідження сучасних характеристик формування механізму фінансової оцінки управлінської діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Багато вітчизняних науковців приділяють увагу в своїх дослідженнях різним аспектам фінансового аналізу. Серед них наукові праці Багацької К., Філіної Г., Загорної Т., Приймака С., Кость Я., Черниш С., Євтух О. та ін. Серед наукових досліджень, що викликають інтерес у цій сфері діяльності, можна виділити такі імена зарубіжних вчених, як: Павлова Л., Брігхем Є., Стоянова О., Хелферт Е., Донцова Л., Нікіфорова Н., Шеремет О. та ін.

Основний матеріал. Ефективність управлінської діяльності залежить від комплексного застосування та адаптації різних методів її здійснення. В науковій практиці ефективність управлінської діяльності найчастіше визначається за допомогою економічних та фінансових показників. Фінансова оцінка управлінської діяльності є підрозділом фінансового менеджменту. Показники фінансового аналізу залишаються незмінними протягом тривалого часу, вдосконалюється лише механізм їх застосування в різних видах діяльності.

Першочерговим завданням у проведенні будь-якого процесу, в цьому випадку фінансового оцінювання, є розподілення його на основні етапи та надання характеристики складовим елементам кожного з них (рис. 1).

Першим етапом необхідно визначити мету фінансового дослідження. Як правило, фінансове оцінювання проводять з метою виявлення недоліків та встановлення причин неефективності здійснення управлінської діяльності. На другому та третьому етапах збирається та обробляється вся необхідна інформація про діяльність підприємства за досліджуваний період. На розрахунково-

аналітичному етапі проводиться попереднє (загальне) оцінювання фінансового стану організації; аналіз платоспроможності фінансової стійкості; аналіз кредитоспроможності організації та ліквідності її балансу; аналіз оборотності оборотних активів; аналіз фінансових результатів; аналіз потенційного банкрутства тощо. Заключним етапом є синтез отриманих даних, формування висновків та пропозицій, прийняття управлінських рішень.

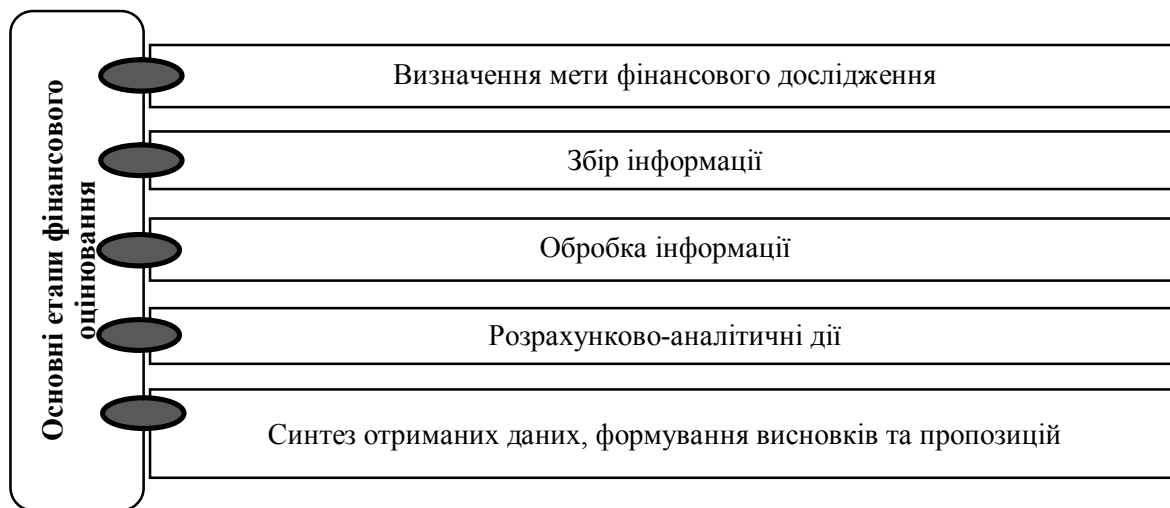

Рис. 1. Основні етапи проведення фінансового оцінювання управлінської діяльності

Сучасність формування механізму фінансової оцінки управлінської діяльності полягає у розробці та адаптації нових методів та принципів її проведення. Характерними рисами такого механізму є концептуальність, комплексність та системність проведення оцінки, гармонізація досліджуваних показників. Механізм проведення фінансової оцінки управлінської діяльності представлено на рис. 2. Він включає такі елементи, як формування моделі дослідження; безпосередньо проведення самого дослідження; інтерпретація системи показників та розробка сценаріїв управлінських рішень. Наведений механізм спрямований на дослідження спеціального систематизованого комплексу параметрів фінансової сфери діяльності підприємства.

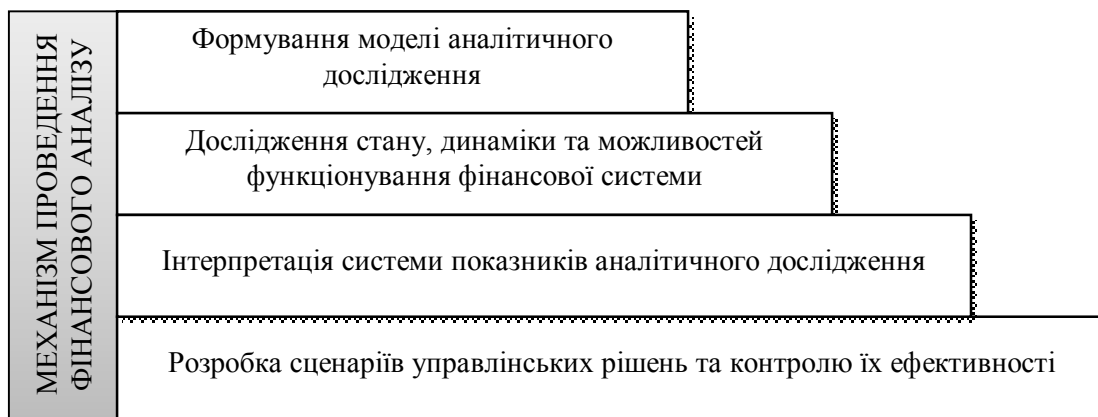

Рис. 2. Механізм проведення фінансового оцінювання управлінської діяльності

Модельовання будь-якого економічного, фінансового, соціального та інших процесів є важливим елементом у сучасному розвитку наук. Найбільш поширеними та застосовуваними моделями процесів управління у фінансовому аналізі є такі:

- Оптимізаційні моделі, які являють собою систему рівнянь, рівностей і нерівностей, що задають обмеження (умови) та включають особливого роду рівняння функціоналу або критерій оптимальності. Сучасні оптимізаційні моделі часто обмежуються моделями оптимізації прибутку та мінімізації витрат. Останні напрями застосування оптимізаційних моделей в економіці зумовили їх дещо іншу форму – моделі коригуються на фактор ризику, тому поняття оптимальності сьогодні займає не граничні

значення (max, min), а є серединним співвідношенням між параметрами, що оцінюються, при заданому ступені ризику проведення певної господарської операції [1, с. 254–255].

- Імітаційні моделі, які являють собою складні комп'ютерні програми, що описують поведінку компонентів системи і взаємодію між ними, та емітують динамічні процеси, які відбуваються в реальних системах. Імітаційне моделювання становить експеримент з реалізованою у вигляді програми економіко-математичною моделлю шляхом варіювання її параметрів, структури, вхідних та управляючих впливів і підгону моделі до модельованого процесу, що вивчається. Для вивчення отриманих експериментальних даних необхідна група експертів у сфері, що характеризує об'єкт моделювання. Робота з імітаційними моделями дозволяє відновити брак фактичних даних, необхідних для аналізу досліджуваного процесу, перевірити висунуті гіпотези, оцінити реакції модельованої системи на певні впливи, виявити впливи випадкових збурень на хід модельованого процесу [2].

- Моделі прогнозування економічних та фінансових показників, до яких належать моделі однофакторних часових рядів, багатфакторних часових рядів, експоненційного згладжування, моделі з урахуванням лагу факторів, групового врахування аргументів, моделі з взаємозамінними аргументами [1, с. 248].

Діяльність підприємства включає в себе управління такими елементами:

- активами (оборотними, необоротними, оптимізація складу активів);
- капіталом (власним, позиковим, оптимізація структури капіталу);
- інвестиціями (реальними, фінансовими);
- грошовими потоками (в операційній, інвестиційній та фінансовій діяльності);
- фінансовими ризиками (їх складом, профілактикою, страхуванням);
- антикризово фінансовими при загрозі банкрутства (усунення неплатоспроможності, відновлення фінансової стійкості, забезпечення фінансової рівноваги, санація).

Комплексність і системність механізму фінансової оцінки управлінської діяльності полягає в аналізі кожного із перелічених вище процесів з метою виявлення проблеми, встановлення «діагнозу» стану суб'єкта та розробки комплексу управлінських рішень щодо покращення, стабілізації або підтримки управлінської діяльності підприємства. Необхідно розглянути фінансові показники, за допомогою яких можна оцінити стан кожного процесу управління.

Управління активами передбачає класифікацію активів, оцінювання їх структури та динаміки, визначення рівня впливу зміни активів на фінансовий стан, встановлення рівня ліквідності майна підприємства, виявлення невикористаних резервів і перспектив підвищення ефективності використання активів тощо. У процесі управління капіталом важливо оцінити чистий фінансовий результат залучення ресурсів, проаналізувати та зіставити різні варіанти фінансування, структуру вартості кожного варіанта, діагностувати ефективність системи формування капіталу підприємства та виявити шляхи оптимізації фінансування.

Управління інвестиціями є одним із найважливіших процесів діяльності підприємства. Фінансова оцінка цього процесу повинна складатися з встановлення оптимальних джерел, строків та обсягів інвестування, оцінки альтернативних напрямків вкладення коштів (для підприємств-інвесторів), виміру фінансового потенціалу інвестиційної діяльності підприємства.

Безперервним процесом фінансового менеджменту підприємства є процес управління грошовими потоками. Фінансове оцінювання цього процесу включає аналіз динаміки руху грошових потоків і зміни їх вартості в часі, моніторинг інформації про відхилення обсягів грошових потоків від запланованих на кожному із етапів операційного та фінансового циклу підприємства, виявлення та контроль факторів впливу на величину надходжень і видатків, вчасне здійснення коригуючих дій на кожному етапі операційного та фінансового циклу з метою забезпечення ефективності управлінської діяльності.

Оцінювання управління фінансовими ризиками передбачає, по-перше, виявлення потенційних ризиків фінансових операцій, факторів зміни поточної ситуації та встановлення ймовірності і сили їх впливу, по-друге, оцінювання ризиків, що враховує кількісний та якісний аспект, по-третє, розробку можливих варіантів розвитку ризикових ситуацій, по-четверте, оцінювання методів уникнення, припинення чи мінімізації ризиків.

Антикризове фінансове управління повинне попереджувати ймовірність можливого банкрутства шляхом постійного відстеження основних тенденцій з метою ранньої ідентифікації проявів кризи, класифікації і вироблення заходів покращення фінансового стану підприємства, розробки та оцінювання ефективності антикризової програми, виміру потенціалу відновлення платоспроможності підприємства, встановлення класу фінансової стійкості і прогнозування його зміни в динаміці.

Оскільки формування механізму фінансової оцінки управлінської діяльності базується на принципах комплексності та системності, важливо сформуванати систему показників, розподілених за групами, які найбільш широко висвітлюють фінансовий стан управлінської діяльності (рис. 3).

Рис. 3. Система згрупованих показників фінансового аналізу управлінської діяльності

Найтрадиційнішим показником оцінювання ефективності управлінської діяльності суб'єкта господарювання є показник рентабельності. В розрізі дослідження доцільно проаналізувати рентабельність управлінської діяльності.

Цей показник розраховується відносно оптимальних витрат на управління ($R_{y.d.yч.ont.}$) та відносно фактичних витрат на управління ($R_{y.d.yч.ф.}$) за формулами (1) та (2) [3]:

$$R_{y.d.yч.ont.} = \frac{OP_{\phi}}{OBV}, \quad (1)$$

де OP_{ϕ} – фактичний операційний прибуток за звітний період;
 OBV – оптимальні витрати на управління.

$$R_{y.d.yч.ф.} = \frac{OP_{\phi}}{\Phi BV}, \quad (2)$$

де ΦBV – фактичні витрати на управління.

Зміни показника рентабельності управлінської діяльності необхідно спостерігати не тільки в динаміці, а й проводити зіставлення показників $R_{y.d.yч.ont.}$ та $R_{y.d.yч.ф.}$. Причому, якщо $R_{y.d.yч.ont.} < R_{y.d.yч.ф.}$, то можна зробити висновок, що відносно даного суб'єкта проводиться ефективне регулювання управлінської діяльності, якщо $R_{y.d.yч.ont.} > R_{y.d.yч.ф.}$, то спостерігається зниження рівня ефективності в регулюванні управлінської діяльності [3].

До механізму фінансової оцінки управлінської діяльності належить аналіз його стратегічної та оперативної (поточної) діяльності. Для забезпечення ефективної управлінської діяльності в сучасних умовах оцінювати лише поточний фінансово-економічний стан господарюючого суб'єкта недостат-

ньо. Необхідно також спрогнозувати майбутній ймовірний розвиток з урахуванням стану ділової активності партнерів і конкурентів.

Механізм прогнозування включає такі чотири етапи [4].

1. Оцінювання фінансово-економічного стану підприємства в даний момент часу та в ретроспективі на основі методів фінансового аналізу. У результаті реалізації цього етапу буде одержано матрицю вихідних даних, що відображають фінансово-економічний стан підприємства за кілька років (кварталів), де стан підприємства розглядається як багатомірний об'єкт.

2. Збільшення обсягу вибірки вихідних даних шляхом імітації поквартальних (помісячних) значень фінансово-економічних показників на основі застосування сплайн-функції (пропонується скористатися кубічним раціональним сплайном). Генерація поквартальних (помісячних) даних проводиться для кожного коефіцієнта. Раціональні сплайни дозволяють більш повно враховувати особливості інтерполяційної функції, дають гарну апроксимацію функції з більшими градієнтами, зберігаючи при цьому одну з найбільш важливих властивостей – простоту й ефективність реалізації обчислень. Властивість придатності сплайна до апроксимації визначається його поведінкою у проміжних вузлах, тому що значення сплайна в основних вузлах збігаються зі значеннями функції. У результаті реалізації цього етапу буде одержано матрицю вихідних даних, збільшену в обсязі в 3-4 рази, що забезпечить стабільність результатам прогнозування.

3. Визначення комплексної оцінки загального фінансового стану й локальних сфер діяльності підприємства на основі методів таксономії, зокрема, методу рівня розвитку. Для кожної з п'яти груп показників розраховуються локальні інтегральні показники, на основі яких, у результаті подальшої згортки, будується загальний інтегральний показник d_i . Чим ближче значення комплексної оцінки до одиниці, тим більш стійким є фінансовий стан підприємства. Значення інтегрального показника d_i дозволяють проаналізувати динаміку зміни фінансового стану підприємства, тобто одержати ряд упорядкованих чисел які показують місце i -ї фінансової ситуації на універсальній шкалі Харрінгтона. Дана шкала розбиває значення інтегрального показника на три групи: добрий фінансовий стан – $[0,65; 1]$; нормальний фінансовий стан – $[0,37; 0,64]$; поганий фінансовий стан – $[0; 0,36]$. У результаті реалізації цього етапу визначено не тільки загальну тенденцію розвитку фінансового стану підприємства, але й одержано можливість проаналізувати причини й джерела виникнення негативних тенденцій.

4. Прогнозування фінансово-економічного стану підприємства на основі застосування апарата марковських процесів. Під випадковим процесом розуміється процес випадкової зміни фінансового стану підприємства в часі. Щодо цього процесу приймається припущення, що ймовірність переходу в кожний наступний стан залежить тільки від попереднього стану, тобто процес є процесом без післядії. Наявність великого масиву вихідних даних дозволяє розрахувати матрицю перехідних ймовірностей, на підставі якої можна здійснити прогнозування найбільш імовірного фінансово-економічного стану підприємства на досить велику кількість кроків уперед. У результаті реалізації цього етапу буде одержано ймовірності, з якими підприємство буде перебувати в кожній із трьох фінансових ситуацій у різні прогнозні моменти часу.

Таким чином, за допомогою механізму прогнозування проводиться комплексна оцінка фінансово-економічного стану підприємства, стану його управлінської діяльності та інших сфер діяльності. У підсумку прогнозування ймовірностей перебування підприємства у тому чи іншому стані у майбутньому дозволяє підвищити якість та ефективність прийнятих управлінських рішень.

Важливо, оцінюючи управлінську діяльність господарюючого суб'єкту, опрацювати таку систему показників, яка б змогла в максимально точно виявити його поточні та стратегічні можливості. Фінансова оцінка управлінської діяльності – це, перш за все, оцінка операційної діяльності підприємства, мета якої полягає у моніторингу фінансових результатів ведення бізнесу та встановлення взаємовпливу витрат та обсягів реалізації продукції або послуг.

Аналіз операційної діяльності проводиться з метою відстеження залежності фінансових результатів бізнесу від витрат і об'ємів реалізації продукції (послуги). Як відомо, на фінансовий результат підприємства мають вплив ряд факторів, серед основних з яких можна виокремити: витрати, ціну, обсяг і структуру реалізованої продукції [5]. Простим і точним засобом визначення взаємозв'язку і взаємозалежності між цими факторами є методика аналізу співвідношень «витрати – обсяг – прибуток» або CVP-аналіз («Cost – Volume – Profit») [6, с. 123]. Взаємозв'язок витрат, виручки (доходу), обсягу виробництва і прибутку формують основну модель фінансової діяльності і дозволяють використовувати результати аналізу для короткострокового планування та оцінки альтернативних рішень. CVP-аналіз служить для пошуку оптимальних, найбільш вигідних підприємству витрат (перемінні,

постійні, прямі і непрямі, релевантні і не релевантні). Цей аналіз також називають визначенням точки беззбитковості. Під точкою беззбитковості розуміється така точка об'єму продажів, при якій витрати дорівнюють виторгу від реалізації всієї продукції, тобто немає ні прибутку, ні збитку. Щоб розрахувати точку беззбитковості використовують три методи: рівняння, маржинальний дохід та графічні зображення.

Аналіз операційної діяльності дозволяє установити найбільш вигідне сполучення змінних і постійних витрат, ціни й об'ємів реалізації. Процес оптимізації структури активів та пасивів підприємства з метою збільшення прибутку у фінансовому аналізі це леверідж. Це важіль, при невеликій зміні якого можна суттєво вплинути на виробничо-фінансову діяльність підприємства. Розрізняють три види леверіджу: виробничий, фінансовий та виробничо-фінансовий.

Виробничий (операційний) леверідж – це процес впливу на валовий прибуток шляхом зміни структури собівартості й об'єму випуску продукції. Дія операційного леверіджу полягає у зміні виторгу від продажу продукції, що призводить до значної зміни прибутку. Даний ефект пояснюється різним ступенем впливу динаміки постійних і перемінних витрат на формування фінансових результатів при зміні об'єму виробництва. І чим більший рівень постійних витрат, тим сильніший вплив має виробничий леверідж.

Негативним фактором введення в дію даного важеля є перевантаження підприємств виробничими фондами. За умов постійної інфляції, падіння купівельної спроможності, загальної нестабільної ситуації в економіці країни підвищення рівня виробничого важеля призведе до підвищення збитковості підприємства.

Дія фінансового леверіджу полягає у впливі на прибуток підприємства шляхом зміни структури довгострокових пасивів, тобто підприємство, яке використовує позикові кошти, змінює чисту рентабельність власних коштів і свої дивідендні можливості.

Вибір більш-менш капіталомістких напрямків діяльності визначає рівень операційного леверіджу. Вибір оптимальної структури джерел коштів пов'язаний з фінансовим леверіджем. Що стосується взаємозв'язку двох видів леверіджу, то досить поширеною є думка, що вони повинні бути пов'язані обернено пропорційною залежністю – високий рівень операційного леверіджу в компанії припускає бажаність відносно низького рівня фінансового леверіджу і навпаки [7].

Поняття, що поєднує в собі взаємозв'язок виторгу, виробничих та фінансових витрат та чистого прибутку, визначається як виробничо-фінансовий леверідж. Але досягти рівноваги фінансового та виробничого важелів найважче.

У разі введення в дію фінансового або виробничого важелів виникають ризики, що пов'язані з підприємством. Вони виражені у наступному.

1. Операційний важіль генерує підприємницький ризик на етапі його максимальної залежності від постійних витрат у їх загальній сумі, визначаючи тим самим ступінь гнучкості підприємства. Даний ризик пов'язаний з конкретним сегментом бізнесу на ринку.

2. Дія фінансового важеля генерує фінансовий ризик, який має своє вираження у нестабільності умов кредитування, у наявності ризиків для акціонерів у випадку ліквідації підприємства з високим рівнем позикових коштів тощо.

Аналіз фінансових ризиків є важливою складовою механізму фінансової оцінки управлінської діяльності підприємства. У науковій та дослідницькій практиці ризики поділяють на чотири основні види, що пов'язані з:

- купівельною спроможністю грошей (інфляційні і дефляційні ризики, валютні ризики, ризик ліквідності);
- капітальними вкладеннями (інвестиційні ризики: упущеної вигоди, зниження прибутковості, прямих фінансових втрат);
- зміною попиту на продукцію підприємства;
- залученням позикових коштів як джерела фінансування.

Всі види фінансових ризиків піддаються кількісній оцінці. Ця оцінка може і повинна бути різносторонньою. По-перше, оцінюється ймовірність настання фінансових втрат, по-друге, визначається розмір можливого збитку, по-третє, розраховуються межі допустимих помилок у прогнозних розрахунках, що не приводять до серйозного погіршення фінансового стану підприємства. Особливості різних видів ризиків припускають неоднакові підходи до їх кількісної оцінки. Але у всіх випадках ризик є ймовірнісною категорією, тому його кількісне вимірювання не може бути однозначним і визначеним [8, с. 265].

Загалом серед науковців для проведення фінансової оцінки управлінської діяльності застосовується стандартна система фінансових показників: чистий прибуток, рентабельність інвестицій, ринкова вартість підприємства тощо. Але важливо враховувати всі переваги та недоліки застосування перелічених показників на практиці.

В американській практиці управлінського обліку рекомендації щодо використання показників для оцінки ефективності діяльності підприємства викладені в стандарті управлінського обліку «Вимірювання ефективності підприємства» (Statement on Management Accounting "Measuring entity performance"; SMA 4D). Стандарт пропонує використовувати такі показники, на основі яких буде оцінюватися ефективність управління компанією: чистий прибуток і прибуток на акцію; грошові потоки; рентабельність інвестицій; залишковий дохід; вартість компанії [9].

Стандарт був розроблений в 1986 році Інститутом управлінського обліку США (Institute of Management Accountants, IMA). Також цією організацією було створено понад 60 стандартів з управлінського обліку, згрупованих у п'ять категорій: цілі, термінологія, концепції, практика і техніка (управління вартістю капіталу, розподіл і вимір витрат, управління створенням вартості та ін.), управління обліковою діяльністю [9].

Для того, щоб отримати важливу управлінську інформацію на засадах факторного аналізу, оцінюють найбільш універсальний показник – чистий прибуток, порівнюючи його значення з плановими та досягнутими у попередніх періодах. Перевага цього показника перед чистим грошовим потоком полягає у більшій його інформативності та корисності для поставлених цілей підприємства. Але якщо для фінансової оцінки управлінської діяльності брати маржинальні та відносні показники, то чистий прибуток та чистий грошовий потік втрачають свої переваги. Так, маржинальні та відносні показники використовуються в моделі Дюпона.

Модель Дюпона (The DuPont System of Analysis) застосовується для визначення здатності підприємства ефективно генерувати прибуток, реінвестувати його та нарощувати обороти. До основних показників, що використовуються у моделі Дюпона належать: рентабельність збуту, оборотність чистих активів, рентабельність чистих активів, рентабельність особистого капіталу та коефіцієнт реінвестування.

Проте для акціонерів та зовнішніх користувачів, які потребують наявної інформації щодо стану підприємства, більш пріоритетними залишаються абсолютні показники.

Важливість оцінки грошових потоків складає для підприємств з тривалим та нестабільним виробничим циклом. Причинами даного вибору для подібних підприємств є низка переваг: більша точність оцінки грошових потоків у порівнянні з оцінкою чистого прибутку; можливість за допомогою даного показника розрахувати вартість підприємства; отримання розгорнутої інформації для ефективного менеджменту підприємства тощо. Це відбувається тому, що високий рівень прибутковості ще не є гарантом фінансової стійкості підприємства. Такі негативні фактори, як збій графіку збуту, дуже швидкий розвиток, що потребує більших об'ємів капіталовкладень тощо, приводять до збільшення кредиторської заборгованості підприємства та втрати платоспроможності. Тому важливою умовою стає фінансове планування діяльності господарюючого суб'єкта з використання грошових потоків.

Суперечливе значення у процесі фінансової оцінки управлінської діяльності підприємства має рентабельність інвестицій. Його розрахунок має значення за умови, якщо менеджмент підприємства володіє інформацією щодо даного показника серед схожих за родом діяльності підприємств.

Залишковий дохід є аналогом чистого прибутку, але при його розрахунку враховується вартість капіталу підприємства. Перевага розрахунку даного показника виражена у можливості врахування вартості інвестованих коштів. Але, на відміну від оцінки рентабельності інвестицій, розрахунок залишкового доходу максимально сприяє процесу прийняття таких управлінських рішень, як продаж неефективних підрозділів підприємства без додаткових корегувань. Але для інвесторів розрахунок залишкового доходу не є прийнятним через те, що це абсолютний показник, а це не надає можливості порівнювати ефективність діяльності декількох різних підприємств за відповідними даними.

Як модифікований варіант розрахунку залишкового доходу застосовується оцінка економічної доданої вартості. Як і показник рентабельності інвестицій він відображає вартість інвестованого капіталу. Відмінною особливістю оцінки цього показника є облік невідображених у бухгалтерії активів, але не менш важливих у загальній фінансовій оцінці ефективності управлінської діяльності (інноваційних технологій, патентів, ліцензій, нововведень тощо). Недоліком оцінки економічної доданої вартості є трудомісткість у розрахунку.

Ринкову вартість варто розраховувати лише у випадку, коли фінансова оцінка менеджменту підприємства проводиться для інвесторів та акціонерів. Для них за допомогою цього показника визначається величина потенційно можливих доходів. Недоліками розрахунку ринкової вартості є: велика кількість ймовірностей та прогнозів; відображення не поточного стану підприємства, а очікувань інвесторів. Але завдяки цьому даний показник найбільше враховує всі фактори, що матимуть вплив на ефективність діяльності підприємства.

Відповідно до SMA 4D, для того щоб достовірно і надійно оцінити результати діяльності компанії, необхідно врахувати такі важливі особливості використання різних фінансових показників:

- багато фінансових коефіцієнтів і показників не дозволяють отримати повну достовірну картину фінансового стану підприємства;

- в розрахунку окремих показників застосовується історична вартість різних активів і пасивів, тоді як реальні умови ведення бізнесу вимагають використання справедливих ринкових цін [9].

Проводячи фінансову оцінку управлінської діяльності підприємства, необхідно враховувати низку факторів:

- обрана для аналізу система фінансових показників повинна бути максимально повною та обов'язково включати динаміку доходів, грошових потоків, прибутку на інвестиції тощо;

- необхідно враховувати ступінь важливості кожного окремого показника на різних етапах життєвого циклу підприємства;

- обов'язково враховувати бюджетні очікування для порівняння їх із фактичними даними, що розширить тим самим систему обраних для оцінки фінансових показників;

- у період високого рівня інфляції не враховувати історичну вартість активів.

Ю. Лапигін вважає, що для того, щоб оцінка менеджменту підприємства мала комплексний характер, необхідно розрахувати витратну, результативну і потрібну ефективності. Витратна ефективність визначається як відношення витрат до результату, який було досягнуто. Результативна ефективність – відношення досягнутого результату до поставлених цілей. Потребна ефективність – це відношення цілей до потреб, ідеалів і норм. Зазначені види ефективності створюють ланцюг: потрібна ефективність визначає результативну, а результативна – витратну. Пропонується використовувати формулу загальної ефективності оцінки управління підприємством [10]:

$$E = \frac{P}{B} \times \frac{Ц}{П} \times \frac{P}{Ц}, \quad (1)$$

де $Ц$ – цілі підприємства;

$П$ – потрібна ефективність;

$Р$ – результативна ефективність;

$В$ – витратна ефективність.

Для здійснення оцінки управлінської діяльності використовують наступні методичні підходи [11].

1. Співставлення затрат на менеджмент з кінцевими результатами діяльності підприємства: вихід валової продукції на одного керівника, одержання прибутку тощо.

2. Використання показників, безпосередньо пов'язаних з процесом менеджменту: трудоемкість менеджменту і окремих його функцій та операцій, витрати матеріально-фінансових ресурсів.

3. Застосування підсумкових показників роботи підприємства.

4. Застосування емпіричних формул, які характеризують ефективність менеджменту. Емпіричні формули виводяться на основі встановлених залежностей, наприклад, за допомогою кореляційного аналізу.

5. Розрахунок інтегрованих показників, які визначають ступінь впливу менеджерів на використання основних факторів виробництва: землі, робочої сили і технічних засобів. Інтегральний показник розраховується на основі індивідуальних коефіцієнтів їх використання.

6. Нормативний підхід, який полягає у порівнянні фактичних витрат на менеджмент з нормативними.

7. Проведення експертних і якісних оцінок.

Залежно від характеру розроблених заходів, об'єктом оцінки можуть бути: менеджмент в цілому (система, організація, методи), структура менеджменту, рівень використання управлінської праці, ефективність роботи структурних підрозділів [11].

Висновок. Підсумком фінансового оцінювання управлінської діяльності підприємства є встановлення відповідності між поставленими стратегічними цілями та операційною діяльністю, виявлення проблем, недоліків та розробка заходів щодо їх коригування у разі необхідності. Результатом є формування висновку щодо успішності встановлених стратегічних завдань та цілей, ступінь ефективності прийняття управлінських рішень та наслідки від них.

Отже, на думку автора, механізм фінансової оцінки управлінської діяльності підприємства є складною та багатогранною системою, що виражає послідовність стану підприємства на різних етапах його життєвого циклу і сприяє його покращенню шляхом виявлення та знешкодження слабких ланок.

Список використаної літератури

1. Економічне моделювання : проблеми класифікації та перспективи розвитку / І. В. Жиглей, І. В. Замула, О. В. Олійник, М. М. Шигун // Розвиток теорії та методології обліку і аналізу : [монографія]. – Житомир : ЖДТУ, 2008. – 319 с.
2. Управління економічним розвитком держави та суб'єктів господарювання : [монографія] / [за ред. проф. М. П. Денисенка та І. П. Мігус]. – Черкаси : МАКЛАУТ – Черкаси, 2013. – 448 с.
3. Бойко Т. Ю. Методичні підходи щодо оцінки ефективності організаційно-економічного механізму регулювання управлінської діяльності підприємницького кластеру / Т. Ю. Бойко // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – № 1 (9). – С. 15–21.
4. Моделі й методи соціально-економічного прогнозування : [підруч.] / [В. Геєць, Т. С. Клебанова, В. В. Іванов та ін.] – Харків : ХДЕУ, 2003.
5. Маркар'ян Э. А. Финансовый анализ / Э. А. Маркар'ян, Г. П. Герасименко. – М. : ПРИОР, 2006. – 160 с.
6. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : [учеб. курс] / И. А. Бланк. – К. : Ника–Центр, Эльга, 2001. – 528 с.
7. Ковалева А. М. Финансовый анализ / А. М. Ковалева – М. : Финансы и статистика, 2008. – С. 66.
8. Кость Я. О. Місце фінансової діагностики в системі фінансового менеджменту підприємства / Я. О. Кость // Наука й економіка. – 2010. – № 2. – С. 55–63.
9. Аверчев И. Как оценить эффективность работы компании [Электронный ресурс] / И. Аверчев : – Режим доступа : http://www.classs.ru/stati/uchet/effekt_kompany.html
10. Лапыгин Ю. Н. Стратегическое развитие организации : [учеб. пособ.] / Ю. Н. Лапыгин, Д. Ю. Лапыгин, Т. А. Лачинина ; [под ред. Ю. Н. Лапыгина]. – М. : КНОРУС, 2005. – С. 226–281.
11. Барабан О. А. Методи оцінки ефективності управління підприємством [Електронний ресурс] / О. А. Барабан, В. В. Ільїнський // Альянс наук : учений – ученому : науч.-практ. конф. (27-28 мар. 2014 г.). – Режим доступа : http://www.confcontact.com/2014-alyans-nauk/ek1_baraban.htm

References

1. Zhy`glej, I. V., Zamula, I. V., Olijny`k, O., V. Shy`gun, M. M. (2008) Ekonomichne modelyuvannya: problemy klasyfikaciyi ta perspektyvy rozvytku. Rozvytok teoryi ta metodologiyi obliku i analizu. Zhytomyr: ZhDTU, 319 s.
2. Upravlinnya ekonomichnym rozvytkom derzhavy ta sub'yektiv gospodaryuvannya (2013). Za red. prof. Denysenka M. P. ta Migus I. P. Cherkasy: MAKLAUT - Cherkasy, 448 s.
3. Bojko, T. Yu. (2011) Metodychni pidhody shhodo ocinky efektyvnosti organizacijno-ekonomichnogo mehanizmu regulyuvannya upravlins`koyi diyal`nosti pidpryyemnycz`kogo klasteru. *Visny`k Zaporiz`kogo nacional`nogo univ`ersytetu*, 1 (9), s. 15–21.
4. Geyecz`, V., Klebanova, T. S., Ivanov, V. V. ta in. (2003) Modeli j metody social`no-ekonomichnogo prognozuvannya. Kharkiv: XDEU.
5. Markaryan, E. A., Gerasimenko, G. P. (2006) Finansovyj analiz. Moscow: PRIOR, 160 s.
6. Blank, I. A. (2001) Finansovyj menedzhment. Kiev: Nika-Centr, El`ga, 528 s.
7. Kovaleva, A. M. (2008) Finansovyj analiz. Moscow: Finansy i statistika, s. 66.
8. Kost`, Ya. O. (2010) Misce finansovoyi diagnostyky v systemi finansovogo menedzhmentu pidpryyemstva. *Nauka j ekonomika*, (2), s. 55–63
9. Avertech, I. Kak ocenit` effektivnost` raboty kompanii [Elektronnyj resurs]. Rezhym dostupa: http://www.classs.ru/stati/uchet/effekt_kompany.html
10. Lapygin, Yu. N., Lapygin, D. Yu., Lachinina, T. A. (2005) Strategicheskoe razvitie organizacii. Pod red. Yu. N. Lapygina. Moscow: KNORUS, s. 226–281.
11. Baraban, O. A., Il`yins`ky`j, V. V. (2014) Metody ocinky efektyvnosti upravlinnya pidpryyemstvom [Elektronnyj resurs]. *Al`yans nauk: uchenyj – uchenomu: nauch.-prakt. konf. (27-28 mar. 2014 g.)*. Rezhym dostupa: http://www.confcontact.com/2014-alyans-nauk/ek1_baraban.htm

R. V. Mann

**MODERN CHARACTERISTICS OF THE FORMATION OF MANAGERIAL
FINANCIAL ASSESSMENT MECHANISM**

The research of management activities at regional and national levels in the development of entrepreneurship is one of the main issues of modern economic science. The main goal of this research is the decision-making aimed at correcting and improving of the state and the development of social processes in human activity.

The studies' objective consists in the investigation of modern characteristics of the formation of financial assessment mechanism of management.

In the study it has been examined that financial evaluation of companies' management results in establishing the match between strategic goals and operational activities, identifying problems, weaknesses and taking steps to correct them if necessary. The result consists in the conclusion about the success of established strategic objectives and goals, the degree of decision-making efficiency and the consequences of them.

Financial evaluation mechanism of the company management is complex and multidimensional system that expresses enterprises' state at different stages of its life cycle and contributes to its improvement by identifying and neutralizing weak links.

Keywords: *financial assessment, analysis, indicators, mechanism, management.*